

ובחרת בחיים

גליון שבועי במשנת מרן
האור החיים הק' זיע"א

בס"ד, גליון פ"ה, פר' וארא תשפ"א

שלחן שבת עם האור החיים

רק במכות שחשש פרעה למיתתו שלח למשה ואהרן שיתפללו בעדו

צפרדע - חשש מות שינקרו מעיו

אבל במכת צפרדע חשש פרעה לחייו, לפי ששני ענינים היו במכה זו, האחד הוא הרעש שעשו הצפרדעים, ובזה אכן אין סכנת מוות, אמנם ענין נוסף היה במכה זו, שנכנסו הצפרדעים לתוך מעיהם וקרקרו שם, וכפי שנאמר (לעיל ז, כט) 'וּבְכָה וּבְעָמָהּ וּבְכָל עַבְדֵיךָ יַעֲלֹוּ הַצְּפַרְדָּעִים', ומחמת כן חשש פרעה לחייו, שמא ינקרו לו את אבריו הפנימיים ויעשוהו טריפה, לכך שלח לקרוא למשה ואהרן שיתפללו לה', זהו שאמר 'וַיִּסַּר הַצְּפַרְדָּעִים מִמֶּנִּי', כלומר, מתוך גופי, מבני מעי.

כינים ללא חשש מוות, וערוב סכנת מות

במכת כינים לא היה חשש מות, אלא רק צער מגירוד הגוף, ולכך אף שהכיר שה' שלח אליו מכה זו, לא קרא להם. אולם במכת ערוב שהגיעו חיות רעות וטורפות, חשש לחייו ושלח לקרוא למשה ואהרן שיתפללו לה' שיסיר ממנו המכה.

דבר רק הבהמות מתו, ובשחין לא חשש לעצמו

במכת דבר, שבה מתו כל הבהמות, לא חשש פרעה שהוא ימות, לפי שהמכה היתה רק בבהמות, ולכך שתק ולא הגיב מאומה. וכן במכת שחין לא ביקש שתיפסק המכה מאחר ולא היה בזה חשש מות, ועוד, שהרי לא נאמר בפירוש בתורה שפרעה עצמו לקה בשחין, אלא כתוב 'כִּי הָיָה הַשְּׁחִין בְּחִרְטֻמָּם וּבְכָל מִצְרַיִם', ויתכן שהוא עצמו כלל לא לקה במכה זו, ולכך לא ביקש שיתפללו עבורו.

ברד וארבה חשש למוות

במכת ברד חשש פרעה אחר שראה את הקולות והאש שירדו מן השמים, שמא תיהפך כל מצרים, כפי שאירע בסדום ועמורה שקודם שנהפכו נאמר (בראשית יט, כד) 'וְהָיָה הַמְטִיר עַל סְדֹם וְעַל עֲמֹרָה גִפְרִית וְאַשׁ', ועל כן חשש לחייו ואמר 'ה' הצדיק', וביקש שיעתירו אל ה'. וכן במכת ארבה חשש פרעה שימות ברעב, וכפי שאמר בפירוש (להלן י, יז) 'וַיִּסַּר מֵעֲלֵי רַק אֶת הַמּוֹת הַזֶּה, ולכך ביקש שיתפללו את ה'.

בחושך לא יכל לשלוח

ובמכת חושך לא מצאנו שביקש שיתפללו להסיר המכה, אף שיתכן שחשש לחייו שמא יהרגוהו ישראל בחסות החשכה, ויתכן משום שבתחילת המכה לא חשש פרעה למיתה, כיון שיכל להדליק נרות גדולים ולהאיר את החושך, ואמנם בשלושת הימים האחרונים שבהם לא יכלו לקום ולהדליק נרות, יתכן שאכן חשש למיתה, אלא שבפועל לא יכל לשלוח לקרוא למשה ואהרן, כיון שכל המצריים לא יכלו לזוז ממקומם, ולאחר שנגמרה המכה וקרא להם כדי לשלחם בערבון, כבר לא הוצרך לבקש מהם להתפלל ולהסיר המכה, אחר שכבר הוסרה.

וַיִּקְרָא פְרַעְה לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר הֲעֵתִירוּ אֵלַי ה' וַיִּסַּר הַצְּפַרְדָּעִים מִמֶּנִּי וּמֵעַמִּי וְאַשְׁלַחְתָּ אֶת הָעָם וַיִּזְבְּחוּ לַה' (ח, ד).

מדוע רק במכות ב' ד' ז' וח' ביקש שיסורו המכות

יש להתבונן מדוע בחלק מהמכות אנו מוצאים שנבהל פרעה מהמכה עד שקרא למשה ולאהרן כדי שיתפללו אל ה' ויסיר ממנו המכה, והבטיח שישלח את בני ישראל, ובחלק מהמכות לא נאמר שפרעה קרא למשה ואהרן, אלא קיבל את המכה בשתיקה ולא נבהל ממנה כל כך עד שביקש שהיא תיפסק.

שכן במכת דם לא מצינו שפנה פרעה אל משה ואהרן, אלא (לעיל ז, כג) 'וַיִּפֶן פְּרַעְה וַיִּבֹא אֶל פִּיתוֹ וְלֹא שָׁת לְבוֹ גַם לְזֹאת'. אך במכת צפרדע נאמר בפסוק זה 'וַיִּקְרָא פְרַעְה לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר הֲעֵתִירוּ אֵלַי ה'". במכת כינים לא מצינו שקרא למשה ואהרן, אלא רק להלן ח, טו) 'וַיִּחְזַק לֵב פְּרַעְה וְלֹא שָׁמַע אֲלֵהֶם'. אך במכת ערוב נאמר (להלן ח, כא; כד) 'וַיִּקְרָא פְרַעְה אֶל מֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר הֲעֵתִירוּ בְעַדִּי. גם במכות דבר ושחין לא מצינו שקרא למשה ולאהרן, אך במכת ברד נאמר שוב (להלן כט, כז; כח) 'וַיִּשְׁלַח פְּרַעְה וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם חֲטָאתִי הַפַּעַם וְגו' הֲעֵתִירוּ אֵלַי ה'". וכן במכת ארבה (להלן י, טז; יז) 'וַיִּמְהַר פְּרַעְה לְקַרְא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר אֲנִי נָא חֲטָאתִי אֶךָ הַפַּעַם וְהֵעֵתִירוּ לַה' אֲלֵקִיכֶם'. במכת חושך נאמר (להלן י, כד) 'וַיִּקְרָא פְרַעְה אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר לְכוּ עִבְדוּ, אך לא מצינו שביקש מהם להעתיר בתפילה. ובמכת בכורות הוציאם לחרות.

פרעה חשש רק ממכות שיש סכנה לחייו

ונראה שרק במכות שחשש בהם פרעה לחייו, בהם נבהל וקרא למשה ואהרן שיתפללו אל ה' שיסיר ממנו המכה, אך במכות שלא היה לו חשש שהם יגרמו למיתתו, בהם לא היה אכפת לו מהסבל שכולם סובלים, ולכך לא ראה צורך לבקש שיתפללו בעדו.

כללו של דבר שאת פרעה ענין דבר אחד בלבד, החיים שלו עצמו, ורק כשהיה נדמה לו שחייו בסכנה עשה כל שביכולתו כדי להסיר הסכנה ממנו, ולכך קרא למשה ואהרן והבטיח לשלחם וביקש מהם שיתפללו עליו.

דם - מישראלים או מסביבות היאור

לכך במכת דם המתין פרעה עד שתיגמר המכה ולא שלח לקרוא למשה ואהרן, לפי שלא היה שם סכנת מות שימותו מצאם, משום שהיו יכולים לקנות מים מהישאלים וכאמור במדרש (שמו"ר ט, י), או שיכלו לחפור בסביבות היאור, כיון שרק המים המגולים נעשו לדם.

אור הישועות

ישועות, סיפורים ועובדות נפלאים
בזכות רבינו

דוגמא חיה מגדולי ישראל - עפ"י דברי האור החיים הק' בפרשתנו

מעט והחליט כי אכן היא צודקת, לפי שהטענה שהשמיעה יש לה סימוכין בספר 'נתיבות המשפט' ובשל כך הדין עמה...

לאחר סיום הדיון התבטא רבי איסר זלמן בהתפעלות כי יש ללמוד מכך מוסר השכל עצום. הרי ברור שמעולם לא עיינה אותה עוזרת ב'נתיבות', וייתכן שאף אינה יודעת כלל על קיומו של ספר כזה. אם כן, כיצד הצליחה לטען טענה כה חזקה?

אלא ההסבר הוא, אמר רבי איסר זלמן, כי אין דבר העומד בפני הרצון. אם אדם מאוד רוצה לצאת זכאי בדין הוא מסוגל להגיע ברגע אחד לדרגות רמות ביותר, גם עוזרת פשוטה יכולה לטעון טענה עמוקה של ה'נתיבות'!

הגאון רבי אברהם יעקב איצקוביץ' שליט"א סיפר דבר נפלא אודות חותנו מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצוק"ל, בעל ה'שבט הלוי':

בליל הסדר של שנת תשע"ג תקפה אותו חולשה גדולה והוא התקשה לנהל את חלקו הראשון של ה'סדר' ברוב הדר כמו בשנים עברו. בקושי רב הצליח להוציא את המילים מפיו, עד שבני המשפחה היו מבוהלים לנוכח החולשה הגדולה שנכרה עליו.

אולם כאשר הגיעו ל'שולחן ערוך' השתנו פני הדברים ללא הכר, לפתע חל שנוי דרסטי במצבו. מנהגו של הרב וואזנר היה בכל השנים ללמד את הלכות קרבן פסח במהלך הסעודה, והיה מקריא אותן בעצמו בבהירות ובמתיקות מיוחדת, ועתה בעקבות חולשתו ביקש שכל אחד מהמשתתפים יקרא הלכה אחת והציבור יקשיב.

הרב איצקוביץ' מתאר, כי החל מהרגע בו הקריאו את ההלכות נזרקה בו חיות. הרב וואזנר האיר הארות והוסיף חידושים וביאורים תוך כדי הדברים, והיה נדמה כי בכל רגע נעשה ערני ורענן יותר ויותר. כל המסובים בסעודה נגררו לריתחא דאורייתא שהתעוררה שם בענייני קרבן הפסח... ובזכות זאת נותר עד סוף הסדר שמה, ערני וטוב לב כבכל שנה ושנה.

"ראינו במוחש", סיים הרב איצקוביץ', "כיצד התקיימו בו במורי חמי זצוק"ל דברי דוד המלך 'לעולם לא אשכח פקודיך כי במ חיינתי'. למרות חסר כוחותיו וחולשתו הגדולה, חביבותו ואהבתו לתורה נסכו בו כחות מחדשים, והשפיעו עליו חיות ושמחה עצומה עד סוף הסדר. הוא שאב את כל חיותו מהתורה הקדושה."

אידי דחביבא ליה יהיב דעתיה!
והדברים תואמים היטב ללשונו של ה'אור החיים' הקדוש על הפסוק "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח" (שמות ו, ט): "אולי כי לצד שלא היו בני תורה לא שמעו, ולזה יקרא קצר רוח כי התורה מרחבת לבו של אדם..."

מפליא לראות כיצד התורה מרחיבה את לבם של חכמי התורה! (מתוך 'אוצרותיהם אמלא')

ולא שמעו אל משה מקצר רוח (ו, ט).

כל אדם יכול להבחין במושג הזה, כיצד הוא קיים אצלו ואצל אישים אחרים שבסביבותיו. פעמים רואים אדם שבאופן רגיל הוא כבד שמיעה ואילו כשהדבר חביב אצלו הוא שומע היטב. או שאין ביכולתו לעשות דבר מסוים, אולם כשמתעורר בו רצון עז לעשותו בניגוד לכוחותיו הרגילים והפשוטים, לפתע הוא מוצא את עצמו משתמש בכוחות עילאיים מעל דרך הטבע לממש את רצונותיו.

זאת משום שהרצונות והשאיפות גורמים לגילוי כוחות עמוקים יותר הגלומים בו, ומפתחים בו חושים מעל דרך הטבע להוציא רצונותיו אל הפועל.

פרט זה זכור לי בעיקר במחיצתו של איש האלוקים, מרן הסטייפלער זצוק"ל.

כידוע, בבחירתו סבל הסטייפלער מדלקות קשות באוזניו שנגרמו כתוצאה מהקור הנורא ששרר בעיר הולדתו הורנסטייפל ברוסיה. בעקבות כך, ברבות הימים שמיעתו הלכה ודעכה, עד שבסוף ימיו כמעט ולא הצליח לשמוע כראוי. הנכנסים לחדרו לחלות את פניו היו כותבים את משאלתם על גבי הכתב, והוא היה משיב להם בקול רם ככבד שמיעה.

אולם דבר פלא ראינו לא אחת, כאשר היה נכנס למעונו אי מי מגדולי ישראל או תלמיד חכם בעל שיעור קומה, לפתע הצליח הסטייפלער לשוחח עמו בדברי תורה ובענייני השעה ללא צורך בכתיבה. הוא שמע בחביבות את תוכן דבריו של האורח הרם וניהל עמו שיחה משלמת הלך ושוב, כאילו שמיעתו תקינה לחלוטין.

כיצד יתכן הדבר?

התשובה היא, כי כאשר הדבר חביב על האדם הוא נותן דעתו ולבו להבין ולשמוע, וכדברי חז"ל הנזכרים שאף על פי ששני קולות אינם משתמעים, בגלל החביבות שלו לדברים הוא מצליח לשמוע! אותו רעיון שמעתי מתלמיד חכם שזכה להסתופף במחיצתו של מרן הרב מבריסק, הגרי"ז הלוי סולובייצ'יק זצוק"ל. הוא העיד, כי כאשר היו שחים לפניו דברים בטלים על דא ועל הא, לא מן הנמנע היה שלפתע היה פשוט נרדם תוך כדי שיחה, אולם כשהיו מדברים בדברי תורה לפתע קיבל ערנות מפלאה...

הגאון הצדיק רבי סנדר פריינד זצ"ל סיפר, כי פעם התקיים דין

תורה אצל מרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצוק"ל, ראש ישיבת 'עץ חיים', בין בעלת בית לעוזרת שלה. רבי איסר זלמן שמע את טענות הנדונים ונטה להכריע לטובת בעלת הבית, כאשר לפי ראות עיניו היה נראה לו כי הדין עמה.

אלא שלפתע נעמדה העוזרת, פתחה את פיה והשמיעה טענה חזקה. רבי איסר זלמן הרהר בה

גם אתם זכיתם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו לפקס: 077-4702681
או למייל המערכת: p0774702681@gmail.com

חייגו: 073-2951871

להאזנה לשיעורי הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

מחברים לחיים

הרוצים לזכות ולקחת חלק בהפצת דברי האור החיים נא לפנות למייל: p0774702681@gmail.com או לפקס: 077-4702681

כמו כן הרוצים לתרום ספרי אור החיים הק' שבהוצאתנו לבתי כנסת נא להתקשר: 02-8043333

